

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร ในยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศของมนุษย์ โดยการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งได้พัฒนาจนขยายวงกว้างเป็นสังคมอีกสังคมหนึ่ง คือ สังคมแห่งไซเบอร์สเปซ (Cyberspace) ในด้านหนึ่งก็ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาล แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในทางกฎหมายที่เกิดขึ้น ก็คือ ปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาล (Adjudicative Jurisdiction) ของแต่ละรัฐ ผู้ลักษณะแห่งประเด็นปัญหาวาดด้วยเรื่อง เขตอำนาจศาลข้ามชาติ (Multi-jurisdictional) ทั้งนี้ด้วยลักษณะของความไร้พรมแดน (Borderless) ของไซเบอร์สเปซ อันทำให้กิจกรรมในสังคมไซเบอร์สเปซ มีลักษณะความเป็นระหว่างประเทศที่ข้ามหลายรัฐหลายพรมแดนได้ (Transnational) สามารถเกิดขึ้นในทันทีพร้อมกันได้ง่ายอย่างเป็นปกติสม่ำเสมอและในทุกที่ทุกแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบธุรกิจการค้า หรือเรียกว่า การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce) ซึ่งไม่ว่าจะสรุปนิยามให้หมายความว่า ธุรกิจที่ดำเนินการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์และมีการชำระหนี้กันอิเล็กทรอนิกส์ ตามความหมายอย่างแคบ หรือหมายถึง ลักษณะหรือวิธีการของกิจกรรมทางธุรกิจ ในความหมายอย่างกว้างก็ตาม เมื่อมีปัญหาข้อพิพาทเกิดขึ้นเกี่ยวกับธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ ก็ย่อมมีปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลเกิดขึ้นตามมา หากว่าคู่พิพาทประสงค์ที่จะรับข้อพิพาทโดยทางศาล (Litigation) นอกเหนือไปจากการใช้กระบวนการในการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยวิธีอื่น เช่น การเจรจา การไกล่เกลี่ย หรือการอนุญาโตตุลาการ ว่าคู่พิพาทจะต้องนำกรณีพิพาทของตนไปฟ้องร้องเป็นคดีเพื่อระงับข้อพิพาทยังศาลใดของประเทศใด ศาลของประเทศใดจะเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ที่จะได้รับการยอมรับในนานาประเทศให้สามารถนำคำพิพากษาของศาลมาบังคับตามในประเทศอื่นหากต้องมีได้

จากลักษณะเฉพาะตัว หรือเป็นลักษณะปกติธรรมดา ของโลกไซเบอร์สเปซ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการขัดกันซึ่งเขตอำนาจรัฐ รวมทั้งเขตอำนาจศาล (Conflict of Jurisdiction) ของแต่ละรัฐ อันได้นำมาสู่ข้อความคิดข้อโต้แย้งหลักการพิจารณาเขตอำนาจศาลดั้งเดิม (Traditional

Jurisdiction) ที่ยึดโยงอยู่กับอาณาเขตเหนือดินแดนทางภูมิศาสตร์ (Territorial Jurisdiction) และหรือเหนือตัวบุคคล (Personal Jurisdiction) เป็นสำคัญ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ที่จะนำมาปรับใช้ เทียบเคียงใช้ หรือประยุกต์ใช้ เพื่อพิจารณากำหนดเขตอำนาจศาลของแต่ละรัฐกับสังคมไซเบอร์สเปซ โดยนักกฎหมายฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเหมาะสม อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่เหมาะสม กระทั่งได้มีการสร้างและพัฒนาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ขึ้นใหม่ เพื่อค้นหาและใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซ (Cyberspace Jurisdiction) แนวคิดที่สำคัญและอยู่ในทางตรงกันข้ามแนวคิดเดิม ก็คือ แนวคิดในการแยกเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซออกเป็นเอกเทศต่างหากจากโลกกายภาพที่แท้จริง (Separate Jurisdiction)

แม้ว่าจะมีการสร้างแนวคิดในการพิจารณาเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นใหม่ แต่เมื่อพิจารณาตามแนวทางปฏิบัติของประเทศต่างๆ แล้ว พบว่า ศาลของแต่ละประเทศได้พยายามพัฒนาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อใช้ในการพิจารณาความมีเขตอำนาจศาลของตน โดยการนำเอาหลักกฎหมายที่มีและใช้อยู่เดิม มาประยุกต์ปรับใช้เพื่อกำหนดเขตอำนาจศาลในกรณีเป็นคดีที่มีลักษณะระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในไซเบอร์สเปซ ซึ่งก็คือ เป็นไปโดยวางอยู่บนพื้นฐานแนวคิด Traditional Jurisdiction นั่นเอง และโดยส่วนใหญ่ในแต่ละประเทศได้ปล่อยให้เป็นที่ของศาลในการพิจารณาปรับบทกฎหมายที่อยู่ ไม่ว่าจะ เป็นไปตามหลักดินแดนหรือหลักบุคคลมาใช้พิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งดังที่ได้ปรากฏในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งได้มีการพัฒนาขยายหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาลงไปในรายละเอียดของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในหรือเกี่ยวเนื่องไปจากไซเบอร์สเปซอย่างเป็นกิจจะลักษณะอย่างมาก และในส่วนของประเทศประชาคมยุโรป ซึ่งได้ดำเนินการประสานกฎเกณฑ์ในเรื่องเขตอำนาจศาลภายในของรัฐสำหรับคดีแพ่งและพาณิชย์ที่มีลักษณะระหว่างประเทศ และจัดทำให้ปรากฏขึ้นเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรมโดยอาศัยหลักการดั้งเดิมเป็นพื้นฐาน

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าในปัจจุบัน ปัญหาว่าด้วยเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซนี้ ยังมิได้มีข้อสรุปเป็นหลักการในทางกฎหมายที่แน่นอนชัดเจนและเป็นที่ยอมรับต่อนานาประเทศในทุกประเทศ จะปรากฏก็เพียงแนวคิด ทฤษฎี ข้อโต้แย้งโต้เถียงในทางวิชาการ การพัฒนาประยุกต์ของแต่ละแนวคิดจากสองแนวคิดที่สำคัญคือ Traditional Jurisdiction กับ Separate Jurisdiction และปรากฏแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องในแต่ละกรณีของแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถ

นำมาประมวลสรุปเป็นแนวคิดแนวทางในการพิจารณาแก้ไขปัญหาระเบิดอำนาจศาลใน
ไซเบอร์สเปซ ได้ดังต่อไปนี้

1) การปรับใช้หลักเขตอำนาจศาลดั้งเดิม (Traditional Jurisdiction) แบบทั่วไป โดย
มองว่า ไซเบอร์สเปซเป็นเพียงระบบการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยใหม่จากระบบ
อินเทอร์เน็ตเท่านั้น ไม่ต่างอะไรไปจากการพิจารณาปรับใช้ในกรณีของการติดต่อสื่อสารโดยทาง
อื่น เช่น โทรสาร โทรศัพท์ ฯ

2) การปรับใช้หลักเขตอำนาจศาลดั้งเดิม (Traditional Jurisdiction) โดยการ
คำนึงถึงลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของไซเบอร์สเปซ ว่ามีลักษณะที่ไร้ซึ่งพรมแดนทางกายภาพ
แต่ทั้งนี้ ควรปล่อยให้เป็นที่ของศาลในการประยุกต์ใช้เพื่อค้นหาและพัฒนาหลักเกณฑ์ทาง
กฎหมายอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาระเบิดอำนาจศาลในแต่ละเรื่องแต่ละกรณีได้

3) การอาศัยพื้นฐานของหลักเขตอำนาจศาลดั้งเดิม (Traditional Jurisdiction) แต่
ควรกำหนดกฎเกณฑ์ใหม่เพิ่มเติมขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยคำนึงถึงลักษณะพิเศษเฉพาะของไซเบอร์
สเปซ เพื่อให้สามารถนำมาปรับใช้ได้โดยตรงและเป็นไปอย่างเหมาะสม

4) การอาศัยพื้นฐานของหลักเขตอำนาจศาลดั้งเดิม (Traditional Jurisdiction)
ควบคู่ไปกับการพิจารณาเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ประโยชน์
ในการแก้ไข จำกัด หรือลดปัญหาในเรื่องนี้ซึ่งเกิดขึ้นจากเทคโนโลยีเองได้อย่างเท่าทันกัน

5) การประสานกฎเกณฑ์ทางกฎหมายวิธีพิจารณาความว่าด้วยเรื่องเขตอำนาจศาล
ของแต่ละประเทศให้สอดคล้องกัน (Harmonization of Procedure law) และหรือ การประสาน
กฎเกณฑ์ทางกฎหมายสาระบัญญัติของแต่ละประเทศให้สอดคล้องต้องกัน (Harmonization of
Substantive law) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคดีพิพาททางแพ่งและพาณิชย์ที่มีลักษณะระหว่าง
ประเทศหรือข้ามประเทศ

6) การกำหนดกฎเกณฑ์ทางกฎหมายว่าด้วยเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซ ในรูป
ของการประมวลกฎเกณฑ์และจัดทำขึ้นเป็นสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ
(International Treaty / Convention)

7) การยอมรับและเคารพจากรัฐ เพื่อให้โลกไซเบอร์สเปซสามารถสร้างและมี
กฎเกณฑ์ทางกฎหมายเป็นของตนเอง (Self-regulation) หรือเป็นแบบแผนความประพฤติใน
ระหว่างกันเอง (Norm)

8) การแบ่งแยกเขตอำนาจศาลในโลกไซเบอร์สเปซออกเป็นเอกเทศ (Separate
Jurisdiction) โดยจำกัดเพียงบางเรื่องบางประเด็นของกฎหมายที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาระเบิดอำนาจศาล

ปรับใช้หลักเขตอำนาจศาลดั้งเดิมเท่านั้น เช่นกรณีของสัญญาที่ทำขึ้นในไซเบอร์สเปซและมีการชำระหนี้ในไซเบอร์สเปซ

9) การแบ่งแยกเขตอำนาจศาลในโลกไซเบอร์สเปซออกเป็นเอกเทศ (Separate Jurisdiction) อย่างแท้จริง โดยแยกทั้งหมดออกต่างหากจากเขตอำนาจศาลของโลกที่มีพรมแดนทางกายภาพ (Cyberanarchy)

สำหรับในส่วนของประเทศไทยนั้น ประเด็นปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซนี้ ไม่ได้มีกฎหมายฉบับใดบัญญัติรองรับไว้โดยเฉพาะ ทั้งยังค่อนข้างที่จะได้รับการตระหนักถึงไม่มากนัก และก็มีได้มีปรากฏคดีตัวอย่างในศาลโดยตรง อย่างไรก็ตามได้ปรากฏมีเพียงข้อความเห็นเสนอให้ศาลไทยพิจารณาประเด็นปัญหาในเรื่องนี้ โดยควรพยายามปรับใช้หลักเกณฑ์ว่าด้วยเขตอำนาจศาลที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานหลักเขตอำนาจศาลเหนือดินแดนและเหนือบุคคล โดยอาศัยหลักภูมิลำเนาและหลักมูลคดี กับธุรกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในไซเบอร์สเปซ ตามแนวคิดแบบดั้งเดิม (Traditional Jurisdiction) เช่นกันนั่นเอง

2. ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาประเด็นปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลในบริบทแห่งไซเบอร์สเปซแล้ว เหตุผลของเรื่องโดยสภาพของข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในไซเบอร์สเปซ อันนำมาซึ่งปัญหาในทางกฎหมายที่สำคัญก็คือ ปัญหาเรื่องเขตแดนในโลกทางกายภาพที่ไม่มีปรากฏหรือกำหนดได้แน่ชัดชัดเจนในไซเบอร์สเปซ ปัญหาการระบุทราบถิ่นที่ของผู้สัญญา ไม่ว่าภูมิลาเนา ถิ่นที่อยู่ หรือถิ่นที่ประกอบธุรกิจ ปัญหาการระบุทราบที่ตั้งของเครื่องคอมพิวเตอร์หรือเครือข่าย รวมทั้งปัญหาการพิจารณาสถานที่ที่เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องได้เกิดขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่มีที่มาของปัญหามาจาก สภาพพิเศษเฉพาะตัว หรือคือลักษณะธรรมชาติ ของระบบอินเทอร์เน็ตที่มีและใช้กันอย่างกว้างขวางในสังคมแห่งไซเบอร์สเปซ (The Nature of Cyberspace) ซึ่งมีลักษณะที่ไร้พรมแดนทางกายภาพ ไร้ซึ่งข้อจำกัดเรื่องเขตอำนาจรัฐ และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทย จึงเป็นปัญหาในระดับระหว่างประเทศ มิได้เป็นเพียงปัญหาทางกฎหมายภายในของประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงประเทศเดียวเท่านั้น

ดังนั้น ในการพิจารณาการแก้ไขปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลคดีแพ่งและพาณิชย์ในไซเบอร์สเปซ จึงใคร่ขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังนี้ กล่าวคือ สำหรับในปัจจุบันซึ่งแนวคิดในการพิจารณาความมีเขตอำนาจศาลโดยการปรับใช้หลักเขตอำนาจศาลเหนือบุคคลและเขตอำนาจศาลเหนือดินแดนตาม Traditional Jurisdiction ยังคงเป็นที่ยอมรับและพัฒนาอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้จะก่อให้เกิดปัญหาบางประการในเรื่องของความไม่แน่นอน ไม่ชัดเจน และไม่อาจคาดหมายได้ก็ตาม ในการแก้ไขปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซบนพื้นฐานแนวคิดการปรับใช้เขตอำนาจศาลตามแนวคิดเดิม ตามหลักบุคคลและหรือหลักดินแดน จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะมีการวางแนวทางในการพิจารณาที่กำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดในอันที่จะเป็นฐานในการพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องหรือสืบเนื่องมาจากกิจกรรมในไซเบอร์สเปซ ว่าข้อเท็จจริงในลักษณะเช่นใดที่สมควรจะเป็นเหตุที่แสดงถึงจุดเกาะเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลของแต่ละประเทศ อันจะนำมาซึ่งความมีเขตอำนาจศาลของศาลแห่งประเทศหนึ่งประเทศใดอย่างเหมาะสม และเป็นไปในทางเดียวกันให้ได้มากที่สุด ในระหว่างสังคมระหว่างประเทศ โดยอาศัยการประนีประนอมกฎเกณฑ์ทางกฎหมายจัดทำแนวทางหรือกฎเกณฑ์ว่าด้วยการพิจารณาความมีเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซของศาลแต่ละประเทศ ในรูปของอนุสัญญาระหว่างประเทศ (International Convention) หรือในรูปแบบอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัยแนวทางในการ

พิจารณาความมีเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซโดยอาศัยการพิจารณาระดับการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเป็นจำเลยหรือกิจกรรมในไซเบอร์สเปซกับรัฐแห่งศาลมากำหนดเป็นจุดเกาะเกี่ยวหรือความเกาะเกี่ยวขั้นต่ำอันสมควรนำมาซึ่งความมีเขตอำนาจศาลของศาลของรัฐนั้นอย่างสมเหตุสมผลและก่อให้เกิดความยุติธรรม โดยเฉพาะในกรณีที่จำเลยเป็นบุคคลซึ่งมิได้มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในรัฐแห่งศาลนั้น มิใช่พิจารณาเพียงจากข้อเท็จจริงในทางกายภาพเท่านั้น

ในส่วนของประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งมิได้มีกฎหมายในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ศาลไทยต้องอาศัยการพิจารณาปรับใช้หลักเขตอำนาจศาลเหนือบุคคลและเหนือดินแดนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามหลักมูลคดี ซึ่งในกรณีที่เป็นปัญหาคือ การพิจารณาจุดเกาะเกี่ยวกับศาลไทย เรื่องถิ่นที่เกิดสัญญาและถิ่นที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญา ในกรณีของสัญญาที่ตกลงทำขึ้นในไซเบอร์สเปซและปฏิบัติการชำระหนี้ในไซเบอร์สเปซ และในกรณีของผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสมควรที่จะนำเอาพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดยเฉพาะเช่น มาตรา 13 มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 24 มาพิจารณาปรับใช้ในลักษณะที่เป็นการวินิจฉัยปัญหาล่วงหน้า (Incidental question) ตามกลไกของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลหรือกฎหมายขัดกัน เพื่อพิจารณาเป็นเบื้องต้นก่อนได้ว่า กรณีการทำสัญญาด้วยวิธีการทำคำเสนอคำสนองในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น สัญญาย่อมเกิดขึ้น ณ ที่ที่ถือว่าผู้เสนอได้รับคำสนองในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น กล่าวคือ สัญญาเกิดขึ้นในเวลาที่คำสนองในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้เสนอ ซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้รับข้อมูล ณ ที่ทำการงาน สำนักงานใหญ่ หรือถิ่นที่อยู่ปกติของผู้เสนอ เฉพาะในกรณีที่ปรากฏถิ่นที่อยู่ในทางกายภาพของผู้เสนออยู่ในประเทศไทยเท่านั้น ศาลไทยก็จะเป็นศาลที่มีเขตอำนาจได้ตามหลักมูลคดี โดยที่ไม่ต้องคำนึงถึงสถานที่ที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ส่งหรือรับกันตามความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นการขจัดปัญหาโต้แย้งโต้เถียงในทางข้อเท็จจริงเรื่องการให้บริการระบบข้อมูลและสถานที่ตั้งของระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลในกรณีหนึ่งๆ นั้นได้ รวมทั้งในประเด็นเรื่องถิ่นที่ที่ได้เกิดการปฏิบัติการชำระหนี้ สมควรนำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ในเรื่องของการรับข้อมูล มาปรับใช้เพื่อเป็นการวินิจฉัยปัญหาล่วงหน้าได้ทำนองเดียวกันกับการพิจารณาเรื่องการเกิดสัญญา ส่วนในกรณีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเว็บไซต์นั้น สมควรที่จะพิจารณาตามแนวทางในการพิจารณาความมีเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซดังเช่นของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยนำมาพิจารณาปรับใช้ประกอบการวินิจฉัยความมีเขตอำนาจศาลของศาลไทยตามหลักมูลคดี กล่าวคือ พิจารณาที่การเข้าถึงเว็บไซต์ของจำเลยได้

ในประเทศไทย โดยอาศัยการจำแนกพิจารณาเว็บไซต์ (Sliding scale) ของจำเลยว่ามีลักษณะเป็น เว็บไซต์ที่เพียงให้ข้อมูลหรือทำการโฆษณาด้านเดียว (Passive website) หรือเป็นเว็บไซต์ที่ผู้เข้าใช้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลโต้ตอบได้ (Interactive website) หรือเป็นเว็บไซต์ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจ เช่นตกลงทำสัญญาผ่านทางเว็บไซต์ได้ (Conducts business) ทั้งนี้ เพื่อที่จะนำไปสู่ข้อพิจารณาว่า เว็บไซต์ของจำเลยนั้น เป็นต้นเหตุอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิอันทำให้เกิดอำนาจฟ้องของโจทก์ เพื่อที่จะส่งผลในทางกฎหมายให้ศาลไทยเป็นศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือจำเลยตามหลักมูลคดีได้โดยชอบและเหมาะสม โดยไม่เป็นการขยายเขตอำนาจศาลไทยออกไปนอกดินแดนมากจนเกินสมควรไป

นอกจากนั้นเพื่อป้องกันปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลที่อาจจะเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการหรือการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในไซเบอร์สเปซ ผู้ประกอบธุรกิจ เจ้าของเว็บไซต์ ผู้บริโภค และบุคคลอื่นที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในสังคมไซเบอร์สเปซในปัจจุบัน ทั้งในประเทศไทยเองและในต่างประเทศ จึงควรพิจารณานหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหามา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง ให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศนี้เป็นเบื้องต้น อาทิเช่น การตั้งข้อยกเว้นความรับผิดที่อาจจะเกิดขึ้นในกรณีของละเมิด หรือการระบุประเทศหรือภูมิภาคที่ประสงค์จะเข้าร่วมทำนิติสัมพันธ์ หรือการปฏิเสธการเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการจากประเทศหรือภูมิภาคใดที่ตนไม่พร้อม ไม่ประสงค์ หรือไม่คาดหมาย ที่จะเข้าทำนิติสัมพันธ์ด้วย รวมทั้งการระบุกำหนดให้มีข้อตกลงเลือกศาล ที่จะมีผลใช้บังคับได้โดยชอบด้วยกฎหมายตามระบบกฎหมายของรัฐที่ศาลตั้งอยู่ที่จะได้เลือกลงไว้ในการตกลงทำสัญญาในไซเบอร์สเปซ และการอาศัยกระบวนการในการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยวิธีอื่น เช่น การเจรจา การไกล่เกลี่ย หรือ การอนุญาโตตุลาการ เป็นต้น

สำหรับในการพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหारेื่องเขตอำนาจศาลในไซเบอร์สเปซในโลกอนาคต ซึ่งลำพังเพียงการปรับใช้ เทียบเคียงใช้ หรือประยุกต์ใช้หลักพิจารณาเขตอำนาจศาลตามแนวคิด Traditional Jurisdiction แบบดั้งเดิม เห็นบุคคลและหรือเหนือดินแดน ซึ่งแม้อาจจะแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณีได้ แต่ก็ย่อมยังไม่สามารถสนองรับต่อความประสงค์ในอันที่จะแก้ไขปัญหานี้เป็นการทั่วไปทั้งหมดในระยะยาวได้ จึงใคร่ขอเสนอความเห็นเป็นแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมว่า การพัฒนาและการปรับใช้แนวคิด Separate Jurisdiction โดยอาศัยการจัดทำกฎหมายและจัดตั้งสถาบันต้นแบบ (Institution for Adjudication) กระทั่งได้รับการยอมรับให้พัฒนาเพื่อจัดทำขึ้นเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศ (International Convention) อย่างเป็น

รูปธรรมมากขึ้นต่อไป เพื่อให้มีการจัดตั้ง ศาลแห่งโลกไซเบอร์ (Cyber Court / Internet Court) หรือ ศาลไซเบอร์สเปซ ให้มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ของเอกชนตามกฎหมายเอกชนที่มีลักษณะระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในไซเบอร์สเปซโดยเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีพิพาทเกี่ยวกับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และมีวิธีพิจารณาความเป็นสังคมไซเบอร์สเปซโดยเฉพาะ ซึ่งไม่ยึดติดอยู่บนพื้นฐานของโลกที่มีพรมแดนทางกายภาพ โดยการมองสิ่งที่เป็นอย่างสิ่งที่เป็น ยอมรับและแก้ไขปัญหาไซเบอร์สเปซอย่างไซเบอร์สเปซ กล่าวคือ ไซเบอร์สเปซเป็นสถานที่หรือสังคมอีกแห่งหนึ่ง มิใช่เป็นเพียงวิธีการหรือระบบในการติดต่อสื่อสารไร้สายเท่านั้น ก็จะเป็นการแก้ไขปัญหาตรงที่ต้นเหตุ และจะก่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจน สะดวก รวดเร็ว และไร้ซึ่งพรมแดน ในการระงับข้อพิพาทในทางศาล อันจะเป็นประโยชน์แก่ภาคธุรกิจทั้งรายใหญ่และรายย่อย อย่างที่ควรจะเป็นในโลกของไซเบอร์สเปซนั้นนั่นเอง และซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ในระยะยาว อันน่าจะเกิดเป็นจริงขึ้นได้ในอนาคต

ทั้งนี้ Cyber court ในที่นี้มีความหมายและลักษณะที่แตกต่างไปจากระบบ Electronic Court (e-Court) ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมและได้รับการพัฒนาอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ e-Court มีลักษณะเป็นการนำเอาเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มาใช้เพื่อการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนการส่งเอกสารสำหรับการดำเนินคดีและกระบวนการต่างๆ ของศาล เช่น คำฟ้อง คำร้อง คำให้การฯ หรืออาจนำมาใช้เป็นรูปแบบวิธีพิจารณาคดีด้วยการติดต่อสื่อสารผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์แทนการที่จะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล ในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความต่างๆ ในศาล เช่น การสืบพยานและการไต่สวน แต่สำหรับ Cyber court นั้น มุ่งหมายถึง การจัดตั้งหรือจัดให้มีศาลที่มีเขตอำนาจศาลในการรับพิจารณาพิพากษาอรรถคดีต่างๆ โดยเฉพาะคดีแพ่งและพาณิชย์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องหรือสืบเนื่องมาจากไซเบอร์สเปซขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อแก้ไขและขจัดปัญหาทางกฎหมายในเรื่องเขตอำนาจศาล กระบวนการวิธีพิจารณาพิพากษาคดี และการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาในการบังคับคดี ซึ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะของไซเบอร์สเปซที่มีลักษณะของการข้ามประเทศ (Transnational) เกิดขึ้นอย่างปกติธรรมดาได้กับทุกประเทศ การจัดตั้งหรือจัดให้มีศาลแห่งโลกไซเบอร์สเปซจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษา สร้างสรรค์ และพัฒนา กฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องศาลแห่งโลกไซเบอร์สเปซ เพื่อดำเนินประสานกฎเกณฑ์จัดทำขึ้นในรูปของอนุสัญญาาระหว่างประเทศให้มีผลใช้บังคับอย่างกว้างขวางทั่วทั้งโลกกายภาพเพื่อครอบคลุมโลกไซเบอร์สเปซ ต่อไป

